

Älgförvaltning ger hög kvalitet på Älgstammen.

SVA STATENS
VETERINÄRMEDICINSKA
ANSTALT

Älgkvalité ?
Inventering
utförs
hösten 2012
av frivilliga
Jägare inom
8 Älgskötsel-
områden
inom Äfo 4 i
Jönköpings
Län.

(Ca:115 000 ha)
I samarbete
med
SLU-SVA.

Syfte och mål.

I förvaltningen av en älgpopulation kan kännedom om åldersstrukturen och reproduktionen vara viktiga hjälpmedel och bilda underlag för avskjutningsplaner och uppföljning av populationens utveckling. Ålderssammansättningen för såväl kor som tjurar är av betydelse för reproduktionen, och därmed för populationstillväxt och möjligt jaktuttag. Genom att sätta ålder i samband med djurets slaktvikt kan vi erhålla information om tillväxt och kroppsstorlek för olika ålderskategorier. Det kan även vara av intresse att relatera ålder till hornutveckling för att få kunskap om de lokala förutsättningarna för hornutveckling och hornstorlek. Ett mått på fruktsamheten i populationen är ett hjälpmedel för att kunna beräkna den årliga produktionen av kalvar och därmed möjligt jaktuttag.

Fruktsamheten hos älgkor kan variera med såväl kroppsvikt som ålder. I synnerhet hos kvigor kan skillnaderna vara stora mellan olika år. Bland annat påverkas ålder vid könsmognad av djurets tillväxt. Eftersom reproduktionen är starkt åldersberoende kan fördelningen av hondjur mellan olika åldersklasser få stor betydelse för den samlade kalvproduktionen i populationen. En låg andel kalvar kan till exempel bero på en hög andel unga hondjur i populationen eller i speciella fall på en hög andel riktigt gamla kor. Ålder vid könsmognad och fruktsamhet hos älgkor kan också variera mellan olika områden och älgpopulationer, varför det kan finnas skäl att närmare undersöka åldersstruktur och fruktsamhet lokalt. Kunskap om könsfördelning, åldersstruktur och åldersspecifik fruktsamhet är därför grundläggande för att skapa bästa möjliga förutsättningar att förstå variationen i den lokala älgpopulationen mellan år och över längre tidsperioder. På så sätt kan vi även bättre förutsäga vilka följder olika beslut om älgjakten eller andra förvaltningsåtgärder får. Det kan även bidra till förståelse av varför det finns skillnader mellan olika populationer. Ett sätt att få information om åldersstruktur och reproduktion är att samla in underkäkar för åldersbestämning och könsorgan (livmödrar med äggstockar) för bestämning av reproduktionen från fällda älgar.

Hur får man fram ett värdefullt underlag?

Extraläsning för den som är extra intresserad

Metoden att räkna tillväxtzoner i tänderna för att bestämma ålder har tillämpats för älg och andra hjortdjur sedan 1960-talet. För hjortdjur är metoden utprovad och kvalitetssäkrad för att avläsa åldern genom att antingen använda kindtänderna (molarer) eller framtänderna (incisiver). Det är enklast att åldersbestämma älgar med hjälp av kindtänderna. Metoden bygger på att tillväxttakten i tänderna varierar under året mellan snabb och långsam tillväxt hos djuret. För skandinaviska förhållanden innebär det en långsammare tillväxt under vinterhalvåret och en snabbare under sommarhalvåret, vilket i kindtänderna resulterar i mörkare respektive ljusare zoner i det s.k. tandcementskiktet, något som kan liknas vid årsringarna hos ett träd. Genom att snitta den äldsta kindtanden (M1: första molaren) kan zonerna (årsringar) räknas och djurets ålder bedömas.

Genom att undersöka könsorgan från hondjur kan man få ett mått på fruktsamheten i populationen. Givet att hondjuret skjuts efter brunsten kan man, genom att samla in äggstockar och livmoder med livmoderhals (cervix), undersöka äggstocksaktivitet (antal ägglossningar) samt avgöra om hondjuret har blivit betäckt (genom skrapprov i cervix för att undersöka om det finns spermier). Om det har gått minst 2 veckor efter brunst kan man se om hondjuret är dräktigt. Brunsten sker vanligtvis från slutet av september fram till mitten av oktober men hos kvigor och magra kor kan brunsten komma senare. Genom att relatera den individuella fruktsamheten till ålder och slaktvikt hos de fällda hondjuren, kan vi få ett samband mellan ålder samt kroppskondition och fruktsamhet som är representativt för det aktuella området.

Målgrupp är samtliga Älgskötselområden, men naturligtvis på helt frivilliga grunder.

Metodbeskrivning om bestämning av åldersstruktur och reproduktion hos älg, med hjälp av insamlade underkäkar och reproduktionsorgan riktar sig i första hand till Älgförvaltningsområdena (ÄFO), och i andra hand till länens Viltförvaltningsdelegationer.(VFD)

Älgförvaltning ger hög kvalitet på Älgstammen.

S.E.

Älgförvaltning ger hög kvalité på Älgstammen.

Ökad kunskap om Älgens biologi får alla som deltagar i denna älg-inventering.

Älg-inventeringen bygger helt på frivillighet, men vilken Jägare vill missa att ge denna rutinerade och kunniga forskargrupp de underlag som ger oss tillbaka värdefull förvaltningsinformation och som leder till att de som lämnat underlag dom får svaret.

Huvudhandledare:

*Anne-Marie Dalin, veterinär, professor i
husdjursreproduktion,
Inst. för kliniska vetenskaper,
avd. för reproduktion*

Bitr. handledare:

*Jonas Malmsten, veterinär, doktorand,
Inst. för kliniska vetenskaper, avd.
för reproduktion*

Bitr. handledare:

*Göran Ericsson, professor i viltekologi,
inst. för vilt, fisk och miljö, Umeå*

Lokalt ansvarig hösten 2012

**Veterinärstuderande
Gustav Averhed som i sitt
examensarbete gör insamling
av organ och data m.m.**

S.E.

Älgförvaltning ger hög kvalitet på Älgstammen.

Lokal organisation.

Arbetsnamn (Högländsälgen 2012)

Samordnare, Stellan Eriksson Hok

Mejladress: stellan.eriksson@telia.com

*Ansvariga kontaktpersoner inom Äso-områdena,
har anmälts i samband med Äfo-möte 12 06 04*

ÄLGABÄCKENS ÄLGSKÖTSELOMRÅDE

Namn Adam Gabrielsson

Namn Leif Landin

NÄSO ÄLGSKÖTSELOMRÅDE

Namn Peder Jönsson

Namn Christer Gunnarsson

NÄSV ÄLGSKÖTSELOMRÅDE

Namn Peder Jönsson

Namn Lars Schön

BRINGETOFTA ÄLGSKÖTSELOMRÅDE

Namn Gösta Karlsson

Namn Bo Ehlin

Lokalt ansvarig hösten 2012

*Veterinärstuderande Gustav Averhed
som i sitt examensarbete gör
insamling av organ och data m.m.*

TOFTERYDS/SVENARUMS Äso.

Namn Niclas Cronqvist

Namn Sören Svanström

BJÖRKÖBYGDENS ÄLGSKÖTSELOMRÅDE

Namn Leif Albinsson

Namn Edvin Lindberg

LÅNGSERUMS ÄLGSKÖTSELOMRÅDE

Namn Alf Johansson

Namn Henrik Rommedahl

HYLLETOFTA ÄLGSKÖTSELOMRÅDE

Namn Adam Petersson

Namn Johan Andersson

Älgförvaltning ger hög kvalitet på Älgstammen.

Älg-inventeringsytan med Älgskötselområdets läge

Vilttunnel

Jönköping

Viltstängsel

Gräns

Älgabäckens Äso

Näsv Äso

Näso Äso

Långserums Äso

Bringetofta Äso

Björköbygdens Äso

Tofteryds -
Svenarums Äso

Hylletofta Äso

Vrigstad

Sävsjö

S.E.

Vetlanda

Nässjö

B 06-06-024

E 06-06-016

E 02-01-028

A 02-01-004

E 02-09-031

E 02-09-032

E 02-09-033

E 02-09-036

A 02-09-005

E 02-09-037

E 02-09-038

A 02-09-039

E 02-09-040

A 02-09-041

E 02-09-042

A 02-09-043

E 02-09-044

A 02-09-045

E 02-09-046

A 02-09-047

E 02-09-048

A 02-09-049

E 02-09-050

A 02-09-051

E 02-09-052

A 02-09-053

E 02-09-054

A 02-09-055

E 02-09-056

A 02-09-057

E 02-09-058

A 02-09-059

E 02-09-060

A 02-09-061

E 02-09-062

A 02-09-063

E 02-09-064

A 02-09-065

E 02-09-066

A 02-09-067

E 02-09-068

A 02-09-069

E 02-09-070

A 02-09-071

E 02-09-072

A 02-09-073

E 02-09-074

A 02-09-075

E 02-09-076

A 02-09-077

E 02-09-078

A 02-09-079

E 02-09-080

A 02-09-081

E 02-09-082

A 02-09-083

E 02-09-084

A 02-09-085

E 02-09-086

A 02-09-087

E 02-09-088

A 02-09-089

E 02-09-090

A 02-09-091

E 02-09-092

A 02-09-093

E 02-09-094

A 02-09-095

E 02-09-096

A 02-09-097

E 02-09-098

A 02-09-099

E 02-09-100

A 02-09-101

E 02-09-102

A 02-09-103

E 02-09-104

A 02-09-105

E 02-09-106

A 02-09-107

E 02-09-108

A 02-09-109

E 02-09-110

A 02-09-111

E 02-09-112

A 02-09-113

E 02-09-114

A 02-09-115

E 02-09-116

A 02-09-117

E 02-09-118

A 02-09-119

E 02-09-120

A 02-09-121

E 02-09-122

A 02-09-123

E 02-09-124

A 02-09-125

E 02-09-126

A 02-09-127

E 02-09-128

A 02-09-129

E 02-09-130

A 02-09-131

E 02-09-132

A 02-09-133

E 02-09-134

A 02-09-135

E 02-09-136

A 02-09-137

E 02-09-138

A 02-09-139

E 02-09-140

A 02-09-141

E 02-09-142

A 02-09-143

E 02-09-144

A 02-09-145

E 02-09-146

A 02-09-147

E 02-09-148

A 02-09-149

E 02-09-150

A 02-09-151

E 02-09-152

A 02-09-153

E 02-09-154

A 02-09-155

E 02-09-156

A 02-09-157

E 02-09-158

A 02-09-159

E 02-09-160

A 02-09-161

E 02-09-162

A 02-09-163

E 02-09-164

A 02-09-165

E 02-09-166

A 02-09-167

E 02-09-168

A 02-09-169

E 02-09-170

A 02-09-171

E 02-09-172

A 02-09-173

E 02-09-174

A 02-09-175

E 02-09-176

A 02-09-177

E 02-09-178

A 02-09-179

E 02-09-180

A 02-09-181

E 02-09-182

A 02-09-183

E 02-09-184

A 02-09-185

E 02-09-186

A 02-09-187

E 02-09-188

A 02-09-189

E 02-09-190

A 02-09-191

E 02-09-192

A 02-09-193

E 02-09-194

A 02-09-195

E 02-09-196

A 02-09-197

E 02-09-198

A 02-09-199

E 02-09-200

A 02-09-201

E 02-09-202

A 02-09-203

E 02-09-204

A 02-09-205

E 02-09-206

A 02-09-207

E 02-09-208

A 02-09-209

E 02-09-210

A 02-09-211

E 02-09-212

A 02-09-213

E 02-09-214

A 02-09-215

E 02-09-216

A 02-09-217

E 02-09-218

A 02-09-219

E 02-09-220

A 02-09-221

E 02-09-222

A 02-09-223

E 02-09-224

A 02-09-225

E 02-09-226

A 02-09-227

E 02-09-228

A 02-09-229

E 02-09-230

A 02-09-231

E 02-09-232

A 02-09-233

E 02-09-234

A 02-09-235

E 02-09-236

A 02-09-237

E 02-09-238

A 02-09-239

E 02-09-240

A 02-09-241

E 02-09-242

A 02-09-243

E 02-09-244

A 02-09-245

E 02-09-246

A 02-09-247

E 02-09-248

A 02-09-249

E 02-09-250

A 02-09-251

E 02-09-252

A 02-09-253

E 02-09-254

A 02-09-255

E 02-09-256

A 02-09-257

E 02-09-258

A 02-09-259

E 02-09-260

A 02-09-261

E 02-09-262

A 02-09-263

E 02-09-264

A 02-09-265

E 02-09-266

A 02-09-267

E 02-09-268

A 02-09-269

E 02-09-270

A 02-09-271

E 02-09-272

A 02-09-273

E 02-09-274

A 02-09-275

E 02-09-276

A 02-09-277

E 02-09-278

A 02-09-279

E 02-09-280

A 02-09-281

E 02-09-282

A 02-09-283

E 02-09-284

A 02-09-285

E 02-09-286

A 02-09-287

E 02-09-288

A 02-09-289

Vad vill regeringen uppnå med förslaget till ny älgförvaltning?

Svar: Regeringen vill genom en ny form av organiserad samverkan över stora områden skapa en älgstam av **hög kvalitet** i balans med betesresurserna.

Älgförvaltningsområden som i stort sett motsvarar en egen älgstam inrättas av länsstyrelsen.

När förvaltningen sker över stora områden kan jakten i större utsträckning än i dag planeras strategiskt utifrån bland annat skador på skog och förekomst av trafikolyckor.

Förvaltningen ska vara väl förankrad i lokalsamhället och bygga på **kunskap utifrån bland annat inventeringar av älg** och skador.

Vill du ha ökad kunskap om älgens biologi finns boken Älgen (från kalv till vuxen), att köpa på Jägareförbundets förlag.

Kvalitetssäkring och uppföljning på ÄFO-nivå

Plan för kvalitetssäkring

För att minimera fel måste bedömningen av käkar och livmödrar vara lika mellan olika personer och olika år. Det krävs därför att de som utför bedömningen får utbildning, träning och fortbildning. En möjlighet är att ha regelbundna träffar, kanske varje eller vartannat år där problem och svårbedömda prov går igenom. En annan möjlighet är att skapa ett kontaktnät och forum dit bedömare kan vända sig. Ett utbildningsmaterial som innehåller kända åldrar (från märkta älgar) och känd fruktsamhet för ett antal fixerade äggstockar bör tas fram.

Basinventeringsmetoder

Dessa metoder är redan kvalitetssäkrade och så kostnadseffektiva att vi rekommenderar att de rutinmässigt kan användas av ÄFO/VFD från 50 000 hektar och uppåt.

1. Avskjutningsstatistik för älg
2. Älgobservationer (Älgobs)
3. Spillningsinventering av älg
4. Älgkalvvikter

Upprepad åldersbestämning av tidigare åldersbestämda käkar och separat åldersbestämning av båda käkhalvorna från samma älg till olika avläsare är båda utmärkta sätt att dubbelkontrollera åldersbestämningen. Det första är en koll av den s.k. repeterbarheten dvs. att samma person åldersbestämmer samma käke (eller den andra käkhalvan av samma djur). Den andra metoden är en kontroll på hur mycket av variationen som kan hänföras till att olika personer utför åldersbestämningen.

Utökade inventeringsmetoder

Dessa metoder är nationellt och internationellt utvecklade och testade, men är mindre kostnadseffektiva och behöver inte användas årligen om inte särskilda behov föreligger.

5. Flyginventering av älg
6. Åldersstruktur och reproduktion för älg utifrån skjutet material
7. Hälsostatus för älg
8. Genetisk övervakning av älg

Regeringen angav också att SLU skulle beakta kvalitetssäkringen av de föreslagna metoderna. Förutom en specifik kvalitetssäkring, kopplad till respektive metod, rekommenderar SLU ett system med nationellt representativa referensområden som ska användas för metodutveckling, kalibrering, uppföljning och utbildning.

9. Nationella referensområden för älg

För att rätt in lämnare ska få rätt svar, ska en enkel blankett fyllas
med dessa uppgifter.

Det kommer mer information om denna hälsoinventering i god tid före jaktstarten.

Kontaktperson: _____

Jaktlag: _____

Namn: _____

Adress: _____

Tel: _____ / _____

Skottdatum: _____ Kön: _____ Slaktvikt: _____

Slaktvikt: _____ (kalv)

Käke nr: _____ Livmoder nr: _____

Hornmått: _____ Utlägg: _____

Stångomkrets höger _____ Antal taggar höger: _____

Stångomkrets vänster _____ Antal taggar vänster: _____

Älgförvaltning ger hög kvalité på Älgstammen.

Syfte : Söka svaren till vad som är orsaken till Äfo-områdets vikande reproduktionstal.

Mål : Erhålla fakta om Älgförvaltningsområdets Älgstam vad avser ålder-reproduktion.

Mål-Syfte kommer att diskuteras och ev. utökas i samverkan SLU-SVA och områdets Äso.

Ytterligare information sker till berörda kontaktpersoner i god tid inför jaktstarten.

Informationsmöte av SLU-Representant/er kommer att ske i månadsskiftet aug-sep.

Frågor ang. detta Älg-projekt önskas per mejl till stellan.eriksson@telia.com

Ett tack framförs redan från start till berörda inom SLU-SVA samt ansvariga i respektive Äso-område som i samverkan med Älgjaktsområdenas Jaktledare och Jägare inom kort kommer att ta fram ett värdefullt faktabaserat underlag inför framtida Älgförvaltning.

*Undertecknad lyfter på Jägarhatten inför alla dom som med en liten eller stor insats bidrar,
och på sikt skapar eller bevarar hög kvalité inom Äso-områdenas Älgstam. ||| Stellan Eriksson .*

Informationsbladen skickas till SLU-SVA - Länsstyrelsen - Jägareförbundet - Jägarnas Riksförbund i Jönköpings Län.
Äfo 4 i Jönköpings Läns registrerade Kontaktpersoner i samtliga Älgkötselområden för vidare info. till berörda.